

Millorant l'impacte de les àrees marines protegides a les Balears

Als efectes d'aquest document, una "àrea marina protegida" es defineix per qualsevol part de l'entorn marí, adherit o no a la costa, al qual ha estat oficialment concedit algun nivell de protecció pels governs nacionals, regionals/autònoms o insulars (Consells). Aquesta protecció ha d'incloure, com a mínim, la prohibició de la pesca industrial o semi-industrial (és a dir, arrossegament, encerclament i palangrers de superfície). La pesca artesanal tradicional i la pesca recreativa han de ser, almenys, regulades a les MPA.

Introducció

Millorar l'impacte de les àrees marines protegides és una prioritat estratègica per a la Fundació Marilles. Aquest objectiu és compartit per molts actors de la societat balear, des d'ONGs i institucions de recerca fins a representants del sector públic i privat; però hi ha diferents visions sobre com aconseguir aquest objectiu.

Aquest document vol ajudar a crear un consens entre totes les parts interessades sobre el que no funciona (el diagnòstic) i què cal fer per millorar-ho (les solucions). Ja hi ha una gran quantitat de coneixement i experiència sobre aquest tema a Balears, incloent

múltiples exemples d'excel·lents iniciatives realitzades per diverses organitzacions i institucions.

La proposta inicial de solucions descrites en aquest document es basen en moltes de les idees i suggeriments que la gent ha compartit en els darrers anys, durant la fase de recerca que va conduir a l'establiment de Marilles. Són una proposta, no són definitives.

Aquest document és una versió inicial i es modificarà en funció de les reaccions i comentaris rebuts, tant per correu electrònic a les reunions que planificarem a totes les illes.

Diagnòstic: canvis positius però molt per sota del seu potencial

Les Balears tenen prop d'un 43% de les seves aigües interiors sota una forma de protecció legal. Si bé això indubtablement ha tingut un impacte positiu en la conservació marina, l'augment de les poblacions de peixos i la biodiversitat en algunes àrees com per exemple Cabrera, Dragonera, El Toro, té un impacte molt per sota del potencial transformador que les àrees marines protegides podrien tenir pel mar Balear.

Motius pels quals les reserves marines estan per sota del seu potencial:

1. La **manca de vigilància**: la ineficàcia en l'aplicació de la normativa permeten una major pressió de pesca en les AMPs tant per part de professionals com de recreatius i la degradació dels fons marins com les praderies de posidònia. Això es deu a dos factors principals: 1) manca de fons per garantir que totes les MPA disposin de personal i vaixells suficients i 2) una mala coordinació entre els recursos existents. Sovint, les infraccions denunciades no suposen multes o sancions creant una sensació d'impunitat entre els infractors. Aquesta situació també pot provocar una desmotivació per part del personal responsable de fer complir les normatives.
2. Els esforços en **recerca i seguiment** de l'evolució de les AMPs no són suficients, ja que no disposem de prou informació per gestionar-les correctament. El motiu principal d'això és la manca de finançament, però també hi ha un potencial per explorar en forma de voluntaris mitjançant projectes de ciència ciutadana que val la pena explorar. Per fer un seguiment del progrés en els pròxims anys, seria fonamental establir objectius per a cada AMP (un "compàs" orientador amb indicadors econòmics, socials i ambientals) i recopilació de dades bàsiques.
3. Activitat limitada dels **òrgans de gestió de reserves**. La majoria dels comitès de gestió d'àrees marines protegides es reuneixen un cop l'any (si n'hi ha). No hi ha una persona responsable per cada AMP que garanteixi una adequada coordinació, que pugui reaccionar si hi ha algun problema i/o que analitzi si s'està progressant o no vers els objectius que s'hagin establert. No hi ha un mecanisme per compartir coneixements i experiències entre AMPs.
4. **Poca implicació dels actors locals**. Residents i turistes tenen poc coneixement sobre les àrees marines protegides i, amb algunes excepcions, el seu potencial com a "actiu local" no s'explota. Fomentar "*orgull de reserva*" per part de la ciutadania local perquè tothom se senti més seva la reserva i actui amb responsabilitat és fonamental per donar suport a les accions realitzades per millorar l'efectivitat de les AMPs.
5. "**Còctel**" de **regulacions i autoritats**. El nivell de protecció de les AMPs de les Illes Balears tenen diferents formes jurídiques (Parc nacional, parc natural, reserva marina, lloc Natura 2000), moltes de les quals es superposen geogràficament. La seva gestió depèn de diferents autoritats (nacionals, regionals, insulars, locals), de diferents departaments dins d'aquestes autoritats (pesca, medi natural, etc.) i estan subjectes a diferents normatives (és a dir, algunes reserves permeten la pesca, altres no, etc.). Hi ha fins a 6 o 7 cossos amb diferents nivells de responsabilitat pel que fa al control i aplicació de la normativa (Guardia Civil, Agents de Medi Ambient, Guardes de reserva, IBANAT, Guardes Posidònia,

inspectors de pesca). Tot això suposa un repte per a la gestió, l'execució i el control efectius.

6. **Manca de coneixement i consciència pública.** Hi ha poc coneixement sobre l'existència de les AMP i sobre el seu impacte. Les AMPs són un concepte bastant abstracte i, per tant, molt més difícil de comunicar al públic que coses més tangibles com el plàstic o els abocaments d'aigües brutes. És necessari narrar la història de les AMPs descrivint de forma propera l'impacte positiu que han tingut algunes AMPs a Balears i altres indrets de la Mediterrània que puguin il·lusionar i inspirar una reacció positiva per part del públic balear.

Solucions

Per fer front als reptes a què ens enfrontem, proposem les següents intervencions:

- 1) **Definir objectius i indicadors de progrés per a totes les AMPs**
 - Definir i acordar objectius (ambiental-social-econòmic) per a cada AMP.
 - Definir un punt de partida (*baseline scenario*) i indicadors clau.
 - Alinear la recerca i seguiment en les AMPs amb els objectius establerts.
 - Fomentar la ciència ciutadana per ajudar en programes de seguiment i recerca.
- 2) **Desenvolupar una narrativa atractiva per a les AMPs de Balears**
 - Promoure iniciatives que permetin visualitzar les "AMPs" i comunicar-les al públic (exposició de fotografia, etc) - relacionat amb el punt 6 (crear "orgull de reserva")
 - Descriure els èxits de les AMPs a Balears (ex. Increment de la biomassa en un X%, a tal reserva, beneficis econòmics i llocs de treball vinculats a la presència de l'AMP)
 - Explicar èxits d'AMPs a d'altres parts del Mediterrani
- 3) **Establir una ampla aliança per les AMPs de Balears**
 - Desenvolupar un full de ruta per fer les AMPs més efectives. Acordar conjuntament un conjunt de mesures i accions com per exemple:
 - a. Incrementar finançament per AMPs (acotar un % d'ingressos de l'impost de turisme sostenible)
 - b. Unificar el finançament per AMPs que actualment està molt dispers
 - c. Ampliar límits de les zones de protecció integral.
 - d. Reactivar òrgan de coordinació entre els departaments de pesca i biodiversitat

- Crear i aprofitar oportunitats per ajustar la normativa existent (ex. reduir la pesca amb fusell, i la pressió recreativa, etc) i la que s'està desenvolupant (ex. plans de gestió per a llocs marins Natura 2000)
- Coordinar i fer arribar propostes a les autoritats competents (nacionals, regionals, etc).
- Crear una estratègia de comunicació per crear un perfil públic per a la iniciativa i així aconseguir el suport de diversos actors.

4) Testar el potencial d'aplicar noves eines i tecnologia per millorar control i vigilància

Hi ha una quantitat creixent de dades i tecnologia disponibles que es podrien aplicar per millorar la vigilància i control de les AMPs. La idea seria desenvolupar projectes pilot que es podrien reproduir a altres àrees. Algunes idees a continuació:

- Projecte pilot per provar la cost-efectivitat dels drons com a eines per a la vigilància d'AMPs. Alguns guardes han provat aquesta tecnologia, i sembla que el Consell de Formentera també ha experimentat. És una àrea que evoluciona molt ràpid i potser ja hi ha iniciatives més avançades.
- Crear una plataforma per visualitzar dades que pugui revelar l'activitat il·legal com a eina de control per a les autoritats. Alguns exemples:
 - El sistema de vigilància de vaixells (VMS) ja és obligatori en els vaixells de pesca > 15 m. Hauria de ser possible veure si / qui pesca en AMPs o a menys de 50 m de profunditat.
 - Les *caixes verdes* en vaixells de pesca artesanals s'aplicaran a prop de 240 embarcacions artesanals a Balears. La informació no serà pública, però podria ser útil per fer millorar el control.
 - Instal·lar dispositius de monitorització GPS en xarxes de pesca
 - Seguiment electrònic d'embarcacions de pesca recreativa (ara es opcional)
 - Càmeres de comandament a distància (inclosos sensors de temperatura i / o llums d'infrarojos per permetre el seguiment de l'activitat nocturna): apunt de provar-se a Es Freus com a part del projecte MPA Interreg.

5) Re-pensar els òrgans de gestió i funcionament

- Establir un fòrum on les AMPs comparteixin experiència, practica, i aprenentatge
- Considerar la creació del rol de "coordinador de AMPs" amb la responsabilitat de millorar l'estat de la reserva marina.
- Animar a que els consells de seguiment de les reserves es reunixin amb més freqüència.
- Organitzar reunions amb les autoritats responsables de vigilància i control per:

- a. compartir coneixements, saber fer, experiències
- b. avançar cap a una millor coordinació de pressupost i recursos
- c. augmentar la moral del personal

6) Fomentar "orgull local" per les AMPs

- Donar suport a la creació d'una "plataforma ciutadana" en les AMPs existents per fomentar orgull local ajudant a que residents i turistes se sentin la reserva mes seva. La plataforma estaria integrada per residents interessats en millorar la seva AMP perquè la veuen com un actiu per a la comunitat o la regió. La plataforma podria organitzar:

- a. Actes, exposicions, etc per apropar la AMP a la gent i fer-la mes visible.
- b. Promoure activitats de lleure i educació ambiental a les AMPs
- c. Desenvolupar una marca "comerç de reserva" per a les empreses de la zona
- d. Grups de voluntaris/es per complementar esforços de vigilància de les AMPs
- e. Contactar amb centres d'investigació per dissenyar projectes de ciència ciutadana vinculats a la reserva.

- Aquesta iniciativa, es podria provar en una primera reserva marina (o una a cada illa) com a prova pilot, per mes endavant replicar-la a d'altres àrees o encara millor, inspirar la creació d'iniciatives semblants de forma espontània.

7) Involucrar pescadors i usuaris (i.e. bussejadors, banyistes, navegants, escoles, etc.) en la protecció de les AMPs.

Aprofitar el potencial de tots els "usuaris" de l'AMPs (ex. bussejadors, pescadors professionals/recreatius, caiaquistes, apneistes, navegants, propietaris) siguin turistes, o residents per a que s'impliquin en la protecció de les AMPs. Els projectes de ciència ciutadana (ex. Observadors del Mar) son una bona forma d'apropar-se a diversos sectors.

Nota: El compromís dels pescadors professionals per millorar l'eficàcia de les MPA és fonamental. Creiem que abordar aquesta possibilitat requerirà converses directes amb el sector pesquer, i la creació d'un grup de treball específic amb l'objectiu de *reduir l'impacte de la pesca professional*, i pel qual elaborarem un "document base" semblant a aquest amb una diagnosi i possibles solucions. Exemple d'algunes idees sobre possibles intervencions en aquest àmbit inclouen:

- Disseny i implementació d'un programa de custòdia marítima
- Incentivar l'adopció d'ormejos de baix impacte
- Crear una marca "peix de reserva" per afegir valor a les captures i reduir les vendes il·legals
- Promoure plans de co-gestió

ANEX – Informació addicional

Comissió de seguiment de les Reserves Marines de Pesca

Cada reserva marina està supervisada per una comissió de seguiment formada per diferents organismes i entitats, com representants de diferents administracions públiques, confraries de pesca, associacions de pescadors recreatius, clubs nàutics, ONGs, institucions científiques, etc. Les entitats donen la seva opinió

sobre la gestió de les reserves, fan propostes i suggeriments als gestors i, alhora, informen als diferents sectors socials sobre l'estat de les reserves marines i el seu funcionament. En principi es reuneixen una vegada a l'any, tot i que algunes d'elles ho fan amb una freqüència inferior.

Informació general sobre els organismes de vigilància i compliment

Nota: els números poden haver variat en els últims mesos

El 2010 hi havia 30 oficials que treballaven en la vigilància (16 guardapesques i prop de 12 Agents de Medi Ambient i de l'IBANAT) per cobrir uns 80.000 Ha de MPA. Tots ells estan vinculats a diferents departaments del Govern de les Illes Balears. L'any 2015 aquest numero havia baixat a 10. Cal afegir també uns 10-12 empleats de la Guàrdia Civil i Seprona. Així que probablement estem parlant d'un total d'a prop de 40 el 2010, fins a 20 el 2015. Aquests números semblen haver-se recuperat el 2017 i probablement augmentaran al 2018.

Guàrdia Civil (govern central)

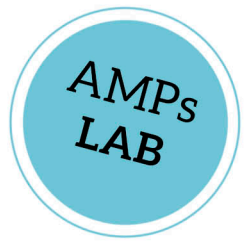
La feina de la Guàrdia Civil del Mar es centra principalment en temes de drogues, immigració, contraban, però de vegades també sobre AMPs i control de la pesca segons un acord amb el Govern de les Illes Balears. SEPRONA també està present. És difícil estimar equivalents a temps complet per als dos cossos.

AMAs Agents del Medi Ambient (Govern de les Illes Balears - Parcs Naturals)

Funcionaris que actuen com a "representants d'autoritat" del govern balear; preval la seva paraula. Principalment al Parc Nacional de Cabrera i als Parcs Naturals. No solen estar presents en reserves marines d'interès pesquer. Es calcula que hi ha 4 AMAs, però aquest numero podria augmentar en el futur.

Guàrdies de pesca - Guardapesques (Govern de Balears – Reserves marines d'interès pesquer)

No son personal permanent de l'administració (funcionaris) ni representants d'una institució d'autoritat. Solen estar contractats per Tragsatec o una altra empresa pública. Aquest cos depèn del departament de Pesca del Govern de les Illes Balears. Estan presents en reserves marines d'interès pesquer (i/o Parcs Naturals si hi ha superposició).

- 14 guardes de pesca el 2017 que podrien arribar a 21 en 2018
- 8 patrulles en 2017 podrien arribar a tenir fins a 13 vaixells el 2018

Altres cossos i agents:

- IBANAT (biodiversitat dept)
- Inspectors de pesca (pesca dept)
 - 2-3 inspectors per illa (¿?)
- Vigilants de Posidònia (biodiversitat dept)
 - 11 agents 2017, uns 16 al 2018

